

3. אין האיסור מתפשט יותר מהאוסר

1. חוליו צו: "אמר שמואל לא שנו" עד צו. "ובחלב אסור"

אמר שמואל: לא שנו אלא שנתבשל בה, אבל נצלה בה - קולף ואוכל עד שמגיע לגיד. איני, והאמר רב הונא: גדי שצלאו בחלבו - אסור לאכול אפילו מראש אזנו! שאני חלב - דמפעפע

2. תוס' חולין צו: ד"ה אפילו "ומה שנהגו" עד סוף התוספות

ומה שנהגו כשמואלים בשר הרבה ומניחין בגיגית ופעמים חתיכה אחת חציה לתוך הציר וחציה חוץ לציר וחותרין מה שבתוך הציר ומשליכין דאסור ומה שחוץ לציר מותר ולא אמרינן שיפעפע הדם למעלה ויאסור כל החתיכה כדאמר גבי חלב י"ל דאין דרכו של דם לפעפע אלא אדרבה אמרינן דדם משרק שריק כשנופל על הבשר ולא מיבלע דרך הליכתו כ"ש דלא מפעפע למעלה ואפילו יש שומן בבשר שבתוך הציר לא אמרינן דנעשה נבלה מחמת הדם וחוזר ואוסר מה שחוץ לציר דמפעפע לפי מה שמפרש הרב רבינו אפרים דלא שייך חתיכה עצמה נעשת נבלה אלא בבשר בחלב ובלאו הכי נמי כיון דלא אפשר האיסור להתפשט חוץ לציר שרי דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת את כל החתיכות אלא במקום שהאיסור מתפשט בכל החתיכה דומיא דטפת חלב תדע דבכל מקום שאנו אוסרין כדי קליפה אמאי אין אותו כדי קליפה חוזר ואוסר מה שאצלו ובענין זה יאסר הכל אלא היינו טעמא לפי שאין טעם האיסור עובר כלל יותר מכדי קליפה והרב רבי אליעזר ממי"ץ היה מחלק משום דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבלה במקצת חתיכה אלא בכל החתיכה ואין זה טעם ועוד תדע דאי לא תימא הכי אין לך בשר מותר לעולם דהא קיימא לן דכל הבשר הנמלח כששהה במלחו יום או יומים יש בו טעם מלח יותר ואפ"ה לא אמרינן דמלח שעל הבשר הנאסר מחמת הדם יחזור ויאסור את הבשר אלא צ"ל משום דאע"פ שנבלע בבשר טעם המלח טעם הדם שבמלח אין נבלע בו כלל

3. חולין קח: "דתניא טפת חלב" עד "ואלא לא נייער בתחילה"

דתניא: טפת חלב שנפלה על החתיכה, כיון שנתנה טעם בחתיכה - החתיכה עצמה נעשת נבלה, ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה - דברי ר' יהודה, וחכ"א: עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות, אמר רבי: נראין דברי ר' יהודה - בשלא נייער ושלא כסה, ודברי חכמים - בשנייער וכסה. מאי לא נייער ולא כסה? אילימא לא נייער - כלל, ולא כסה - כלל, מבלע בלע מפלט לא פלט

4. ר"ן חולין מג. (בדפי הרי"ף) "ושמעין ממתניתין להאי פרושא" עד "ולפיכך נראין דברי רש"י ז"ל"

ושמעין ממתני' להאי פירושא שאיסור לח שנפל בחתיכה שהיא עומדת חוץ לרוטב שהאיסור מתפשט בכל החתיכה אבל אינו יוצא מחתיכה לחתיכה דאי לא תימא הכי אפילו בלא נער את הקדרה הוי מצי למתני דאם יש בנ"ט מן החתיכה באותה קדרה אסורה והיינו דאמרינן בגמרא אילימא לא נער כלל ולא כסה כלל מבלע בלע מפלט לא פליט דמשמע שאין איסור נפלט מחתיכה לחתיכה כל זמן שלא נער והא ודאי לא נהירא דמ"ט נימא שיהא האיסור מתפשט בכל החתיכה ואפילו גסה כמה ולא יהא יוצא מחתיכה לחתיכה ואפילו בדקה שבדקות הא ודאי לא מסתבר ועוד שאפילו נאמר כן דמילתא פסיקתא היא שאין האיסור יוצא מחתיכה לחתיכה לעולם מכל מקום היא עצמה פולטת מגופה לתוך החתיכה הסמוכה לה ותאסור בפליטתה כיון דס"ל לחתיכה עצמה נעשית נבלה. ותירצו בזה דאפילו למאן דאמר חתיכה עצמה נעשית נבלה אינה אוסרת אלא במקום שהאיסור עצמו יכול להתפשט לפי שבכל מקום שהאיסור וההיתר מתפשטין יחד חשבינן אף פליטת ההיתר כפליטת האיסור כיון שהוא מתערב עמו אבל במקום שאין האיסור יוצא [אין] ההיתר לבדו אוסר דאי לא תימא הכי רותח דצלי שאנו מתירין בקליפה נימא שאותה קליפה נעשית נבלה ואוסרת הסמוכה לה ושניה לשלישית וכן לעולם אלא ודאי היינו טעמא שכיון שאין בליעת האיסור מתפשט אלא כדי קליפה מוחל של היתר היוצא מאותה קליפה אינו אוסר הסמוך לו וזהו טעם הכשר מליחת בשר שאע"פ שהמלח בולע מדם ונעשה חתיכת נבלה והמלח נותן טעם בבשר אפ"ה אין הבשר נאסר בכך כיון שאין הדם האוסר נבלע בבשר דאידי דטריד למפלט לא בלע זהו דעת רבינו יצחק ז"ל. אבל אינו מחוור דכיון דקיימא [לן] דחתיכה עצמה נעשית נבלה

ואפשר לסוחטו אסור כלומר שאפילו היה אפשר לאיסור שיסחט ויצא מחתיכה זו אפ"ה החתיכה אסורה דרב הכי ס"ל וכמו שיתבאר בסמוך בס"ד כיון שכן הרי כל מה שחתיכה זו של היתר פולטת איסור גמור הוא דהא [אמרינן אפילו היה] אפשר לאיסור שיסחט מן ההיתר אפ"ה אסור וכיון שהוא כגוף האיסור למה לא תאסור חברתה בפליטתה ומה שהביאו ראיה מן המליחה איכא למימר שהדם נשרף וכלה בתוך המלח לגמרי וכן מה שהביאו ראיה מן הצלי נראה לי דכיון דחתיכה עצמה נעשית נבלה מבשר בחלב למדנו כמו שאפרש לפנינו בס"ד אין אומרים כן אלא דומיא דבשר בחלב דרך בישול ואין בבשר בחלב קליפה מן התורה דדרך בישול אסורה תורה בדוקא ובהא נמי סליק פירוקא למלח של מליחה שלא יאסור ומאי דאמרינן לקמן בגמרא [דף קח ב] מבלע בלע מפלט לא פליט דאלמא כל שלא נער אין החתיכה אסרת חברתה מחמת פליטתה ה"מ למאן דס"ל אפשר לסוחטו מותר דכיון שכן אין חתיכה זו שקבלה טעם מן החלב נידונית כחתיכת בשר אסור אלא כחלב שקבלה טעם ממנו ומש"ה מקשינן דמבלע בלעה מפלט לא פליטה אסרת לפי שהחלב שבה אפשר שאינו יוצא מחתיכה לחתיכה ואפילו הוא יוצא ממנה הוה ליה מין בשאינו מינו וא"א שתאסור כל החתיכות כולן מפני שהן מינה אבל למאי דמסקינן אפשר לסוחטו אסור אפשר דאפילו בשלא נער כלל [ולא כיסה כלל] אמרינן דכיון שגוף היתר של חתיכה זו נעשה איסור אסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה כיון שכולן עומדות בקדרה שיש בה הבל וליחות

5. חולין קח. משנה ורש"י

מתני'. טיפת חלב שנפלה על החתיכה, אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה - אסור; ניער את הקדרה, אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה - אסור

טיפת חלב שנפלה על החתיכה - בתוך הקדירה על אחת מן החתיכות ולא הגיס את הקדירה ולא נחלק טעם הטיפה אלא לאותה חתיכה בלבד

אם יש בה בנותן טעם - באותה חתיכה כלומר שאין באותה חתיכה לבדה ששים לבטל הטיפה מיד נאסרת החתיכה ובשאר חתיכות דקדרה לא איירי תנא דמתני' ובגמרא פליגי בה אם חוזרת אותה חתיכה ואוסרתן או לאו

ניער את הקדרה - הגיס בה מיד קודם שקבלה החתיכה טעם מן הטיפה דהשתא נתערבה הטיפה בכולן

אם יש בה בנ"ט באותה קדרה - כלומר אין כח בטיפה לאסור כולן אא"כ יש בנ"ט ליתן בכל הקדרה

6. ש"ך יורה דעה קה:יז "ויראה לתרץ קצת" עד "וכפ מהרש"ל באו"ש"

ויראה לתרץ קצת דודאי בשר בחלב כל זמן שהוא מעורב מיקרי שרשו וגופו של איסור ואפי' הבשר בלא חלב כמו כלאי בגדים בזמן שחוט פשתן מעורב בטלית צמר אסור להתכסות בכל הטלית אפילו באותו צד שאין חוט פשתן בו ואם נחתך מן הטלית אותו צד שאין בו פשתן מותר אותו צד ה"נ קים להו לרבנן שאין שום טעם הולך מחתיכה זו רק טעם דבשר לחוד ולא שום חלב אלא א"כ ע"י רוטב וה"ל כאלו בא אליהו ז"ל ואמר לנו נחתך מן הבשר זה חתיכה קטנה שאין בה שום טעם חלב והוי שרי כההיא דכלאים וצ"ע עכ"ל

7. שלחן ערוך יורה דעה קה:ז מתחילת דבריו עד "במה דברים אמורים"

הא דחתיכת איסור אסרת חברתה כנגיעתה, דוקא כשאיסורה מחמת עצמה, כגון נבילה או בשר בחלב, אבל אם אין בה איסור אלא מה שבלע ממקום אחר, אינו אסרת אחרת הנוגעת בה, אפילו אם נצלו יחד

8. ט"ז יורה דעה קה:יג

או בשר בחלב. - הקשה רש"ל בפרק ג"ה סי' מ"ה דהא קי"ל אין איסור בלוע הולך בלא רוטב אפילו בבשר בחלב וראייה מטיפת חלב שנפלה על בשר בסי' צ"ב דכשנאסרה אותה חתיכה בלא ניעור וכיסה אינה אסרת אחרות שנגעו חמין זו בזו אלא שהטור לא דק בכאן אם לא שנפרש מ"ש כאן בבשר בחלב היינו בשר חם שנגע בגבינה שזה חשוב איסור מחמת עצמו עכ"ל. פי' שהבשר יהא אסור מחמת זה גם בת"ה הארוך בית ד' שער א' כ"כ בהדיא על בשר שנאסר מחלב דאינו חוזר ואוסר שאר בשר בלא רוטב אפילו שתיהן חמות וכ"כ עוד בדף צ"ט ע"ב דחלב או דם אין מפעפעין

9. ש"ך יורה דעה קה:יז "אבל ל"נ דבלאו הכי לק"מ" עד "וראיה לדברי שבסמ"ג"

אבל ל"נ דבלאו הכי לק"מ דלא קאמר התם הכי אלא מקמי דהוי קי"ל חנ"נ כדאי' התם בהדיא אבל לבתר דמסיק אפשר לסוחטו אסור וחנ"נ א"כ נחשב הבשר גוף האיסור ואה"נ דאוסר דנהי דלא פליט החלב עצמו מ"מ כיון דע"י חבורן נאסרו א"כ הבשר שנחשב גוף האיסור אסור וכ"כ הר"ן ס"פ כ"ה וכ"פ הרב המגיד פ"ט מהמ"א בשם הראב"ד וכ"כ הרא"ה בספר בדיק הבית שם ומעתה מ"ש מהרש"ל בספרו שם ומ"ש מהרא"י והמחמיר בכל זה תע"ב איני רואה מקום לחומרא זו כו' שאין איסור בלוע מפעפע בלא רוטב אפי' בבשר בחלב כו' כמו שהוכיח ר"י בראיה ברורה בשמעתא דטפת חלב כו' והטו"ד לא דק כו' עכ"ל הוא לא דק דאין כאן ראייה ברורה וכמ"ש ויכול להיות שגם ר"י שבמרדכי וסה"ת ושאר פוסקים סוברים כן ולא הביאו ראייה רק לשאר איסורים מהך שמעתא דטפת חלב דקאמר בש"ס מיבלע בלע מיפלט לא פליט מקמיה דהוי ס"ד דחנ"נ והוי גוף האיסור ואף שמהרא"י בכתביו ובהגהות ש"ד לא הבין כן מדבריהם מ"מ אינו מוכרח כ"כ ע"ש

10. רמ"א יורה דעה צב:ח "מידי דהוי אשתי קדרות" עד סוף דבריו, ביאור הגר"א אות מא

מידי דהוי אשתי קדירות נוגעות זו בזו דאין אוסרין זו את זו בנגיעה, כל שכן בזיעה. (מרדכי פרק כ"ה) מיהו לכתחלה יש ליזהר בכל זה (הגהות ש"ד)

אשתי קדירות כו'. עתוס' ק"ה א' ד"ה טיפת כו' ואין מפעפע מחתיכה כו' וכתב סה"ת וכ"ש בשתי קדירות שהן אצל האש ונוגעות זו בזו ועהג"א ומרדכי שם

11. חולין קיא: "איתמר דגים שעלו בקערה" עד "והא דרב לאו בפירוש"

איתמר, דגים שעלו בקערה, רב אמר: אסור לאכלן בכותח, ושמואל אמר: מותר לאכלן בכותח; רב אמר אסור - נותן טעם הוא, ושמואל אמר מותר - נותן טעם בר נ"ט הוא

12. דרכי משה יורה דעה קה:כ

כתב בהגהות שערי דורא (סי' נז אות ג) בשם ר"י מאיברא דלא אמרינן סברא זו דאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור יכול לילך לשם אלא במאכל שיש לו טעם מעצמו אמנם כלי שאין לו פליטה מעצמו פולט שפיר מה שבלע אף בלא רוטב וראיה מדגים שעלו בקערה דמותר מטעם דהוי נ"ט בר נ"ט ולא התיר מטעם דאין הנבלע בקערה הולך בדגים בלא רוטב עכ"ל וכ"פ בארוך כלל ל"ו (דין ה) הלכה למעשה ופשוט הוא דאינו אוסר רק כ"ק בלא רוטב כמו שנתבאר לעיל (אות ה)

13. משנה ברורה תנא:לד

חצובה צריך ליבון - הוא כלי שיש לה ג' רגלים ומעמידין עליה קדרה או מחבת בתנור על האור כל השנה ואם רוצה להשתמש בה בפסח צריך ללבנה באור לפי שלפעמים נשפך עליה עיסה ונבלע בה טעם חמץ ע"י האור. וזהו רק לכתחלה משום חומרא דחמץ דבאמת שתי קדרות הנוגעות זו בזו אין יוצאת הבליעה מזו לזו כמבואר ביו"ד סימן צ"ב ס"ח וגם יש לתלות שאף אם נשפך כבר נשרף והלך לו כיון שבכל שעה היא על האש וע"כ בודאי די לזה בליבון קל ובדיעבד אף אם נשתמש עליו בלי ליבון כלל ג"כ אין לאסור